

7. Синьожупанники // Енциклопедія українознавства: У 10 т. – Мюнхен, 1976. – Т. 8: Словникова частина. – С. 2820.
8. Сірожупанники // Енциклопедія українознавства: У 10 т. – Мюнхен, 1976. – Т.8: Словникова частина. – С. 2843.
9. Срібняк І.В. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.). – К., 1999. – 296 с.
10. Стефанів З. Військові сили часів Центральної Ради // Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.) / Авт.: І. Крип'якевич, Б. Гнатівч, З. Стефанів, О. Думін, С. Шрамченко. – Вид. 4-е, змін. і доповн. – Львів: Світ, 1992. – С. 357-420.
11. Терлецький О. Українці в Німеччині. 1915-1818.– К.; Лейпциг, 1919. – Ч. 1: Історія української громади в Раштаті. – С. 429.
12. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО). – Ф. 4404. – Оп. 1. – Спр. 299. – С. 3 зв.
13. ЦДАВО. – Ф. 4404. – Оп. 1. – Спр. 300. – С. 16.

М.М. МОКІЄНКО

ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ П'ЯТИДЕСЯТНИКІВ У РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

В останній час в Україні активізували свою діяльність різноманітні протестантські течії. Швидкий їхній розвиток значною мірою трансформував вітчизняну релігійну палітру, вплинувши як на державно-церковні стосунки, так і на міжконфесійні взаємини. Одним з найчисельніших протестантських напрямків стало п'ятидесятництво, що поширилося в Україні з 20-х рр. ХХ ст.

Радянська історіографія не змогла об'єктивно вивчити п'ятидесятницький рух, розглядаючи його як один з напрямків сектанства, що за своєю суттю та за своїм змістом відображає ідеологію буржуазного характеру. Докорінна зміна акцентів у дослідженні цього напрямку відбувається в другій половині 80-х рр. у працях В.І. Любашенко (Мельник). Серед сучасних дослідників проблеми виділяємо Т.В. Грушову, Ю.В. Вільхового, Р. Сігарчука та інших. Незважаючи на збільшення кількості праць, п'ятидесятництво залишається одним з найменш вивчених рухів вітчизняної релігійної мережі.

Зі здобуттям Україною незалежності п'ятидесятники отримали можливість не лише вільно сповідувати власні релігійні переконання, а й брати активну участь у політичному житті держави. Причому з кожним роком вплив церкви на цю “недуховну” сферу зростає. Тому ця стаття присвячена вивченню політичної активності п'ятидесятників в умовах незалежності України.

В атеїстичну епоху в СРСР більшість п'ятидесятників чи не все життя виховувалися на підозрілому, навіть ворожому ставленні до політики. Для цього існувало чимало передумов. За радянських часів цей релігійний напрямок був позбавлений гарантій безпечного існування та вільного сповідання власних переконань. Як наслідок віруючі, у більшості своїй, підійшли до “епохи свободи” з аполітичним мисленням. Особливо це стосується п'ятидесятників, які існували в незареєстрованому статусі і, як наслідок, були об'єктом постійного переслідування з боку органів влади. Значно конструктивніше були налаштовані лідери громад та віруючі, що знаходилися в союзі з євангельськими християнами-баптистами та в автономній реєстрації.

Багато досвідчених християн скептично поставилися навіть до ідеї легалізації в нових політичних умовах. П'ятидесятницькі лідери постійно запевняли віруючих у тому, що релігійна ситуація в державі кардинально змінилася. Один з них, Ф. Папроцький, зазначав: “Дуже хотілося б, щоб наші віруючі, особливо старшого віку, зрозуміли: реєстрація нині не має нічого спільного з тією, що була в 60-70-і рр. ...Кажу це тому, що багато хто з братів та сестер не в змозі подолати пересторогу до держави, все ще підозрює її у підступності” [1, с.3].

Така позиція в п'ятидесятництві, та й у всьому протестантизмі, пов'язана не лише з історичними передумовами. Проблема існує і в теологічному аспекті. Якщо в радянську епоху вона не стояла на порядку денному, оскільки не було можливості виявляти політичну актив-

ність, то сучасне богослов'я в межах України особливо турбує питання участі християнина в політичному житті. На сьогодні є дві позиції:

1. Дотримання постулату “релігія і політика несумісні”. Обґрунтовується ця теза тим, що політика, зазвичай, справа “нечиста”, тому віруючий повинен ставитися нейтрально до цієї сфери людського життя.

2. Віруючий, як активний член суспільства, повинен “християнізувати” навколишнє оточення тими засобами, якими дозволяє державне законодавство. Збільшення кількості віруючих у органах влади призведе до зміни цінностей у цих структурах, що позитивно вплине як на церкву, так і суспільство в цілому. У цьому контексті наводиться міжнародний досвід (так, у Бразилії більше 50 депутатів Вищого Законодавчого органу – п'ятидесятники) [2, с.41].

Останнім часом друга точка зору превалює. Це пов'язано з “оновленням” у п'ятидесятництві через зменшення кількості віруючих, що жили в епоху Радянського Союзу.

Початки політичної активності п'ятидесятників пов'язані з організаційним оформленням руху в Україні, переорієнтацією у 80-і роки на мирську проблематику, зокрема активну суспільну позицію. Вже тоді були підготовлені підвалини для суспільно-політичної активності віруючих. Теологами було визнано, що справжній християнин може поєднувати свій релігійний інтерес із суспільним, вбачаючи в цьому виконання Божих заповітів: “...бути у Христі не означає бездіяльність, а навпаки – активне, пульсуюче, функціонуюче життя...” [3, с.28]

Політична активність віруючих 90-х рр. – багато в чому продовження громадської діяльності кінця 80-х рр., що проявлялася участю в миротворчості, у різноманітних гуманістичних ініціативах (опіка дитячих та інвалідних будинків і т. п.). З початку 90-х рр. зустрічаються перші випадки організованої підтримки й навіть агітаційної роботи на підтримку кандидатів у народні депутати СРСР. П'ятидесятницька молодь з Рівного і Донецька брала участь у роботі політичних клубів. У Львові група молодих п'ятидесятників співпрацювала з регіональним товариством “Меморіал” [4, с.40].

Безперечно, формування політичної активності п'ятидесятників проходило еволюційним шляхом. Кінець 80-х – поч. 90-х рр. – перший етап формування політичної активності п'ятидесятників (його можна назвати “громадським”). Він відрізняється ініціативністю саме молодого покоління, яке вважало вже тоді, що віруючі не можуть бути нейтральними щодо політики.

Другий умовний етап припадає на 1991–1997 рр. Це період, коли у свідомості віруючих відбувалася переорієнтація стосовно політики та держави в цілому. З отриманням незалежності протестантські громади відходять від космополітизму, виступаючи з твердженням, що “Ісус Христос любить всіх, а свій народ найпалкіше”. Хоча ці твердження є досить дискусійними серед віруючих і зараз, однак звучать усе впевненіше.

За свідченням п'ятидесятницьких лідерів, більшість віруючих взяла участь у Референдумі 1991 р., і майже всі проголосували за незалежність України.

Стосовно виборів 1994 р., у церквах п'ятидесятників було оголошено піст і молитву для здійснення правильного вибору. У цей період церква ще не виступала як самостійний інституціональний чинник. Практично не було помітно зв'язку якихось політичних сил з церковними структурами. Більшість п'ятидесятників були задоволені реалізацією Закону “Про свободу совісті”, а дальшу участь у політичному житті держави не вбачали за необхідну.

Ситуація почала змінюватися з середини 90-х рр. Цьому сприяло й утвердження протестантського руху в Україні, погіршення економічного стану, певні труднощі діяльності громад у окремих регіонах. Сприяли зросту політичної активності церкви в цілому і поглиблення конфлікту між двома православними об'єднаннями. На п'ятидесятників у цьому плані певний вплив справили зростаючі харизматичні церкви, що вітали політичну активність віруючих. Крім цього, зростала кількість віруючих у різних громадських об'єднаннях, були створені та зростали християнські спілки (юристів, медиків, освітан).

Як вважає відомий релігієзнавець В. Єленський, “вторгнення” церков в історію українського парламентаризму починається з 1997 р. У цьому році церква виступила як відносно само-

стійний інституціональний чинник. Почався новий етап розвитку політичної активності віруючих. Хоча Закон України прямо зазначає, “що релігійні організації не надають політичним партіям фінансової підтримки, не висувають кандидатів до органів державної влади, не ведуть агітації або фінансування виборчих компаній кандидатів до цих органів”, виборча компанія відбулася при серйозній участі церкви [5, с.31].

Поступово змінюється не лише відношення п'ятидесятників до політики, а й відношення політиків до протестантів. Одним з перших, хто звернув увагу на них напередодні виборів, став екс-прем'єр, голова партії “Громада” П. Лазаренко. П'ятидесятники відмовилися від тісного співробітництва з цим політиком, а от харизматичні об'єднання, що являють собою неоп'ятидесятницький рух, навіть надавали час для виступу у власних церквах цієї партії. Християнсько-демократична партія України (ХДПУ) ініціювала підписання Меморандуму про співпрацю з кількома протестантськими союзами.

Напередодні парламентських виборів 1998 р. лідери п'ятидесятників закликали віруючих прийти на вибори і голосувати за власним розсудом, але зважаючи на історичне минуле церков християн віри євангельської. Незважаючи на наявність у виборчих списках по меншій мірі трьох християнських партій (хоча б за назвою: крім ХДПУ, республіканська християнська партія та блок “Вперед Україна”), голоси віруючих були віддані різним партіям та блокам, крім лівих. Значна частина з них була віддана “Громаді”, ХДПУ і т. д. У парламент за виборчим списком партії “Громада” пройшов пастор Володимир Шушкевич [6, с.12].

Кількість протестантів, у тому числі й п'ятидесятників, які на виборах балотувалися до місцевих органів влади, була помітнішою. Такий стан було відмічено у центрально-східних та західних областях України.

У 1999 р., у зв'язку з виборами, на п'ятидесятників звертають увагу не лише окремі політичні діячі, а й органи влади. Відбуваються зустрічі з пасторами представників кандидатів у Президенти. На вибори прийшла значна частина віруючих. У вирішальному турі п'ятидесятники віддали голоси за Л. Кучму.

У 1999–2002 рр. роль церкви в політичному житті зростає. Гостями п'ятидесятницьких з'їздів та конференцій стають відомі політики.

9 квітня 2001 р. відбулася зустріч Президента України Леоніда Кучми з керівниками найбільших протестантських церков, у тому числі і п'ятидесятниками.

На виборах 2002 р. п'ятидесятники вже не просто виборці, а й кандидати в депутати різних рівнів. Кандидатами в депутати місцевих рад було зареєстровано 5 служителів п'ятидесятницьких громад [6, с.11]. Пастор Володимир Франчук, що представляв Всеукраїнський Союз церков християн віри євангельської п'ятидесятників (ВСЦХВЄП), посів місце у першій п'ятірці виборчого списку партії “Всеукраїнське об'єднання християн”.

Кількість рядових віруючих, що прийшли на виборчі дільниці, була вищою, ніж у минулі кампанії. Велику роль у цьому плані зіграло “Звернення Правління та Комітету ВСЦХВЄП до всіх християн віри євангельської”, де пролунав заклик прийти на виборчі дільниці та обрати тих, хто забезпечить вільний розвиток України в майбутньому [7]. Звичайно, конкретних політичних сил названо не було. Не було й заклику голосувати за ті блоки та партії, до складу яких входили п'ятидесятники.

Значна частина віруючих проголосувала за блок “Наша Україна”, менша – за “Всеукраїнське об'єднання християн”, “За єдину Україну” та “Блок Юлії Тимошенко”. Тобто п'ятидесятники не голосували цілеспрямовано за одну політичну силу.

Вибори 2002 р. показали, що конфесійна приналежність кандидатів, та й сам конфесійний чинник, не є визначальним у виборах, навіть коли йдеться про вибір активних віруючих. Саме тому останні роки в протестантських колах ішли розмови про створення власної протестантської партії. Особливо активно цю ідею підтримують харизматичні церкви. Тоді, як вважають носії цієї ідеї, не будуть розкришуватися голоси віруючих, а протестантський чинник у політиці стане значно вагоміший.

Протягом 2002–2003 рр. неодноразові спроби створити таку політичну організацію були невдалими. Причинами цього стали як теологічна невизначеність відношення віруючого до політики в деяких п'ятидесятницьких об'єднаннях, так і відсутність широкої плат-

форми при створенні подібних організацій, причому ініціатива належала не традиційним п'ятидесятникам, а харизматам.

Напередодні президентських виборів 2004 р. чимало кандидатів на найвищий державний пост звертають увагу як на протестантів взагалі, так і на п'ятидесятників зокрема. Частина з них взяла на озброєння традиційні біблійні гасла, відображаючи їх у власних програмах, з метою привернення уваги віруючих. Особливо виразно це проявляється у передвиборчій діяльності лідера Християнсько-ліберальної партії Л. Черновецького та голови партії "Єдина Родина" О. Ржавського. Зрештою, ці намагання окремих політичних сил не грають визначальну роль у виборі п'ятидесятниками майбутнього глави держави.

З нагоди виборів Президента України Правління та Комітет найбільшого п'ятидесятницького об'єднання Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської звернулися до служителів та громад з листом, де вказується, що "віруючі не можуть стояти осторонь тих подій, які є дуже важливими для майбутнього нашого краю". Народження незалежної України та приход свободи проповіді Слова Божого у зверненні названо "милістю та чудом Божим", а нинішній час "незважаючи на економічні та інші негаразди, є благословенний Богом". Нижче вже вкотре підкреслено особливість церкви, яка "перебуваючи серед світу, живучи його проблемами та болями, разом з тим є «не від світу цього», залишаючись Тілом Христовим". Відтак робиться висновок, що віруючим треба прислухатися до Слова Божого і до власного сумління і зробити мудрий і важливий вибір. Для цього закликано "всі церкви і всіх християн посилити свої молитви до Бога за народ, щоб Господь подав йому дух доброго розуму у виборі майбутнього Глави держави" [8].

Схожі думки висловлені у зверненні іншого великого п'ятидесятницького союзу України – Об'єднаної Церкви християн віри євангельської (ОЦХВЄ), відомого своїми аполітичними поглядами в недавньому минулому. Тут, зокрема, вказується, що "новим президентом стане той, кого визначить Господь, і все ж народ Божий повинен розуміти, що потрібно йти на виборчі дільниці, за когось віддати свій голос, виконати громадянський обов'язок" [9].

Подібні заклики можна зустріти на шпальтах періодичних видань інших п'ятидесятницьких об'єднань. Все це підтверджує факт усвідомлення віруючими цього протестантського напрямку необхідності активної участі в політичному житті держави.

З роками місце п'ятидесятників у політиці стає вагомим. Це закономірно, оскільки зростає кількість церков цього руху та їхніх членів, поступово трансформуються погляди на суспільство в цілому, утверджується думка власної значимості в державі. Тому з дальшим поширенням п'ятидесятництва можна чекати дальшого підвищення політичної активності в Україні.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Папроцький Ф.Г. Для праці обмежень немає // Благовісник. – 1992. – № 2. – С. 35.
2. Франчук В.І. Просила Россия дождя у Господа: В 3-х т. – К.: Світанкова зоря. – 2002. – Т. I. – 648 с.
3. Любашенко В.І. Протестантизм у державно-церковних відносинах // Людина і світ. – 2002. – № 2. – С. 27-30.
4. Мельник В.І. Наповнювайтесь світом // Людина і світ. – 1997. – № 3. – С. 35-40; № 4. – С. 52-55.
5. Єленський В.Є. Церква і вибори: спогади про майбутнє // Контекст. – 2001. – № 12. – С. 30-32.
6. Любашенко В.І. Протестантизм у дзеркалі виборів // Людина і світ. – 2002. – № 4. – С. 10-14.
7. Звернення Правління та Комітету ВСЦХВЄП до Церков напередодні виборів 2002 р. Лист – звернення до церков християн віри євангельської України з нагоди виборів Президента України. – 15.09.2004 р.
8. Перед вибором // Свет воскресения. – 2004. – Сентябрь. – С. 12.